

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

_____ Бондарук Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

21 травня 2019 року

ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ

**Методичні вказівки до вивчення дисципліни
для студентів напряму підготовки 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 073 «Менеджмент»**

Київ 2019

Фінанси, гроші та кредит: Методичні вказівки для самостійної роботи, напрям підготовки 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 073 «Менеджмент» (для студентів усіх форм навчання) / І. О. Артем'єва. – К.: НАСОА, 2019. – 37 с.

Викладено методичні рекомендації до вивчення дисципліни „Фінанси, гроші та кредит”.

Розробник: **Артем'єва І.О.**, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Рецензенти

Пилипенко Олексій Іванович – доктор економічних наук, професор кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту

Дериглазов Леонтій Васильович – кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри економіко-математичних дисциплін та інформаційних технологій Національної академії статистики, обліку та аудиту

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол № 19 від 21 травня 2019 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

21 травня 2019 року

_____ (підпис)

(Бондарук Т.Г.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено Вченою Радою фінансово-економічного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту за напрямом підготовки 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент»

Протокол № 10 від 27 травня 2019 р.

27 травня 2019 року Голова вченої ради _____

(Бондарук Т.Г.)

ЗМІСТ

Анотація	4
1. Тематичний план дисципліни	7
2. Зміст дисципліни за темами	8
3. Завдання до виконання контрольних робіт студентів заочної форми навчання	17
4. Питання для самостійного опрацювання	19
5. Контрольні питання з дисципліни	22
6. Завдання для виконання практичних робіт	29
7. Рекомендована література	35

АНОТАЦІЯ

Дисципліна “Фінанси, гроші та кредит” належить до провідних теоретичних дисциплін із підготовки фахівців економічного профілю.

У сучасному житті грошові та фінансові відносини пов’язують між собою всіх суб’єктів економіки. У ринковій економіці вся інформація подається в грошовій формі. З урахуванням закономірностей функціонування грошово-кредитної та фінансової систем здійснюється державне регулювання всіх сфер суспільного життя.

Усе це визначає важливість місця дисципліни “Фінанси, гроші та кредит” в загальноекономічній підготовці економістів вищої кваліфікації, закладає науково-теоретичну і методологічну основу для формування системи знань із прикладних економічних і фінансових дисциплін, які розкривають сутність фінансових відносин держави й підприємств, основи функціонування підприємств та ефективності господарювання на мікро- та макрорівні.

Мета: сформувати у студентів сучасне економічне мислення та систему знань щодо загальних закономірностей розвитку сучасних фінансових і грошово-кредитних відносин суспільства.

Основними завданнями дисципліни є з’ясування:

- сутності грошей, їх появи та еволюції в умовах розвитку ринку;
- закономірностей грошового та кредитного обігу в умовах ринкового господарства;
- принципів і форм організації сучасної грошово-кредитної системи;
- особливостей вітчизняної та зарубіжних ринкових моделей грошей і кредиту;
- характеристики ринку позичкових капіталів, грошового обігу, банків та банківської діяльності;
- функціонування спеціалізованих небанківських інститутів;
- організації міжнародних грошово-кредитних відносин;
- сутності методів, принципів та інструментів грошово-кредитної політики;
- закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб’єктів господарювання і населення;
- шляхів використання закономірностей у сфері фінансових відносин у практиці фінансової роботи;
- ролі фінансів у забезпеченні економічного зростання суб’єктів ринкових відносин;
- тенденцій розвитку національного та міжнародного фінансового ринку тощо.

Предмет: грошова та банківська системи, а також фінанси як специфічна форма суспільних відносин

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Фінанси, гроші та кредит” студент повинен

знати:

- основи теорії грошей та кредиту;
- особливості обігу грошей,
- функціонування грошово-кредитних та валютних ринків і систем;
- специфіку кредитування в ринкових умовах;
- побудову кредитної системи;
- функціонування банків та небанківських фінансових інститутів;
- роль фінансів у забезпеченні економічного зростання суб'єктів ринкових відносин;
- закономірності у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання і населення;
- тенденції розвитку національного та міжнародного фінансового ринку тощо.

вміти:

- вільно орієнтуватися в теоретичних і практичних проблемах грошово-кредитної системи;
- аналізувати поточну ситуацію на вітчизняному та зарубіжному фінансовому ринку;
- прогнозувати майбутній розвиток фінансових та грошово-кредитних відносин;
- обирати оптимальні шляхи вирішення конкретних виробничих завдань фінансового характеру тощо.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів **компетентностей**:

Загальних:

- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері фінансів, грошей та кредиту або у процесі навчання;
- здатність навчатися, сприймати набуті знання в предметній області та інтегрувати їх із уже наявними;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу: дослідження тенденцій фінансового ринку та формування пропозицій щодо адаптації державного управління та суб'єктів мікрорівня до нових умов та ситуацій;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій: використання цих технологій для налагодження зовнішніх і внутрішніх зав'язків;

- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми: розробка заходів з покращення макроекономічного стану за допомогою методів грошово-кредитної політики.

Фахових:

- здатність застосовувати знання про сучасні досягнення в галузі фінансів, грошей та кредиту, теорії й практики банківської справи;
- здатність виконувати навички роботи з комп'ютером та знання і уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для рішення практичних задач;
- здатність застосовувати знання законодавства та нормативних актів у фінансах, банківській діяльності;
- здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі теорії й практики управління фінансами, банківської діяльності;
- базові знання основних методів аналізу даних, оцінювання залежностей та формування прогнозів розвитку подій.

Міжособистісних:

- здатність працювати у команді;
- здатність до лідерства у команді.

Системних:

- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність за допомогою аналізу макроекономічного стану та тенденцій у фінансово-кредитній сфері досліджувати економічні процеси та явища, приймати обґрунтовані рішення щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів за наявності обмежених засобів і альтернативних можливостей;
- здібність адаптуватись до нових ситуацій.

Місце у структурно-логічній схемі: Дисципліна “Фінанси, гроші та кредит” є складовою частиною навчального процесу, пов’язана із дисциплінами “Макроекономіка”, “Банківська система”, “Центральний банк і грошово-кредитна політика”, “Банківські операції” тощо.

Формами й методами навчання є лекції, семінарські заняття, самостійна робота в бібліотеках та з джерелами мережі Internet.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

Назва теми	Усього годин	У тому числі					Форма контролю
		Аудиторні	З них		Самостійна робота		
			Лекції	Семинари			
Модуль 1							
Змістовий модуль 1. Гроші та фінанси.							
Тема 1. Сутність і функції грошей	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 2. Грошовий оборот і грошова маса	9	4	2	2	5		опитування, доповідь
Тема 3. Грошовий ринок	9	4	2	2	5		опитування, доповідь
Тема 4. Грошові системи	7	4	2	2	3		опитування, доповідь
Тема 5. Інфляція в сучасній економіці	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 6. Теорії грошей	6	4	2	2	2		опитування, доповідь
Тема 7. Сутність та функції фінансів	7	4	2	2	3		опитування, доповідь
Тема 8. Фінансова система та фінансовий механізм	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 10. Фінанси населення	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Разом за змістовим модулем 1	78	40	20	20	38		
Змістовий модуль 2. Кредит та кредитна система.							
Тема 11. Кредит у ринковій економіці	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 12. Кредитні системи	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 13. Валютні системи та міжнародні розрахунки	12	6	4	2	6		опитування, доповідь
Тема 14. Фондовий ринок та фінансові інструменти	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 15. Державний кредит	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 16. Центральний банк та його роль в економіці	12	6	4	2	6		опитування, доповідь
Тема 17. Комерційні банки як основна ланка кредитної системи	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Тема 18. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи	8	4	2	2	4		опитування, доповідь
Разом за змістовим модулем 2	72	36	20	16	36		
Модуль 2							
ІНДЗ						18	реферат
Усього годин	150	76	40	36	56	18	

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Гроші та фінанси.

Тема 1. Сутність і функції грошей.

Предмет і завдання курсу “Фінанси, гроші та кредит”. Місце курсу в загальноєкономічній підготовці бакалаврів з економіки.

Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об’єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей.

Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини й механізм демонетизації золота. Еволюція кредитних грошей. Роль держави в утвердженні кредитних зобов’язань як грошей. Квасігроші.

Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як форма вияву суспільних відносин. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Гроші як гроші та гроші як капітал. Зв’язок грошей з іншими економічними категоріями.

Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей за різних їх форм.

Поняття про функції грошей та їх еволюція. Функція міри вартості, її суть, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів.

Функція засобу обігу, її суть, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції.

Функція засобу платежу, її суть, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання, еволюція.

Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання. Вплив часу на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Еволюція золота як світових грошей. Передумови використання національних та колективних валют як світових грошей.

Тема 2. Грошовий оборот і грошова маса

Поняття грошового обороту. Сукупний грошовий оборот та оборот грошей у межах індивідуального капіталу. Економічна основа та загальна схема грошового обороту.

Модель грошового обороту. Основні суб’єкти грошового обороту. Поняття грошового потоку, характеристика основних видів грошових потоків. Взаємозв’язок між окремими видами грошових потоків. Балансування потоку національного доходу й потоку національного продукту через внутрішній та зовнішній грошові ринки. Механізми державного та ринкового регулювання грошового обороту.

Структура грошового обороту. Складові грошового обороту за економічним призначенням грошових потоків: грошовий обіг, фіскально-

бюджетний та кредитний оборот. Складові грошового обороту залежно від форми грошей: готівковий та безготівковий оборот.

Маса грошей, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати. Грошова база. Швидкість обігу грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу, вплив її на масу та сталість грошей. Порядок розрахунку швидкості обігу грошей.

Закон грошового обігу. Вирівнювання фактичної та необхідної маси грошей в обороті.

Механізм поповнення маси грошей в обігу. Емісія центрального банку. Грошово-кредитна мультиплікація. Грошовий мультиплікатор в теоретичній моделі та в реальній економіці.

Тема 3. Грошовий ринок

Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Купівля та продаж грошей на грошовому ринку. Процент як альтернативна вартість грошей. Номінальна та реальна процентна ставка. Інструменти грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку.

Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Фондовий та валютний ринок як складові грошового ринку.

Попит на гроші. Мотиви формування попиту на гроші. Трансакційний, спекулятивний попит на гроші та попит на гроші з мотиву завбачливості. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Суть та механізм формування грошової пропозиції. Фактори, що визначають зміну грошової пропозиції.

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та рівноважна ставка проценту. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Тема 4. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи. Грошова одиниця, масштаб цін, види та купюрність грошових знаків, розмінна монета, валютний курс, регламентація готівкового та безготівкового грошового обігу, органи регулювання грошового обігу та контролю за дотриманням законодавства з монетарних питань.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого та паперово-кредитного обігу. Біметалізм (система паралельної валюти, система подвійної валюти, система "кульгавої" валюти). Монометалізм. Види золотого стандарту (золотомонетний стандарт, золотозливковий стандарт, золотодевізний стандарт). Система паперово-кредитного грошового обігу. Неринкові та ринкові грошові системи. Відкриті та закриті грошові системи.

Грошові реформи: поняття, причини та цілі. Види грошових реформ. Повні (структурні) та часткові грошові реформи, грошові реформи формального типу та деномінаційні реформи, неконфіскаційні та конфіскаційні грошові реформи, нуліфікація, одномоментні грошові реформи

та грошові реформи паралельного (консервативного) типу, девальвація та ревальвація.

Становлення та розвиток грошової системи України. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 5. Інфляція в сучасній економіці

Інфляція: сутність та причини, форми вияву. Дезінфляція, дефляція, рефляція, біфляція, рефляція, стагфляція, агфляція.

Види інфляції. Повзуча, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту, інфляція пропозиції, “вбудована”, фіскальна та імпортна інфляція. Цінова інфляція, інфляція заощаджень, девальвація. Відкрита та прихована інфляція.

Соціально-економічні наслідки інфляції. Негативні наслідки інфляції, позитивні наслідки інфляції.

Методи вимірювання інфляції. Індекс споживчих цін, Індекс вартості життя, індекс цін виробників, дефлятор ВВП, базова інфляція.

Особливості інфляційного процесу в Україні.

Тема 6. Теорії грошей

Теорії грошей: абстрактна та прикладна теорії грошей та їх еволюція

Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Номіналістичне трактування суті грошей послідовниками кількісної теорії. Відмінності в поглядах на гроші послідовників кількісної теорії грошей та трудової теорії вартості.

Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. “Трансакційний варіант” І. Фішера. “Кембриджська версія” кількісної теорії.

Внесок Д. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Зміна акцентів щодо оцінки ролі держави в економічному регулюванні та механізмів впливу на економіку. “Передаточний механізм” у трактуванні Кейнса. Неминучість інфляційних наслідків реалізації кейнсіанських концепцій.

Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки. Внесок М. Фрідмена в розробку монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії.

Зближення позицій монетаристів та кейнсіанців у їхніх поглядах на грошово-кредитну політику в сучасних умовах. Кейнсіансько-монетаристський синтез.

Тема 7. Сутність та функції фінансів

Предмет науки про фінанси. Фінанси - специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, характерні риси та суспільне призначення. Мікро- і макрорівні вивчення фінансів.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів та інших економічних категорій.

Фінанси, особливості їх функціонування - економічне вчення про товарно-грошові відносини, розширене відтворення, природу і функції держави. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах.

Функції фінансів: розподільча, контрольна, регулююча. Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Сутність контрольної функції фінансів, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням грошових фондів.

Сутність та значення регулюючої функції фінансів у стимулюванні (дестимулюванні) соціально-економічних процесів у суспільстві.

Сутність і джерела формування фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Фінансові ресурси держави, підприємств і населення.

Тема 8. Фінансова система та фінансовий механізм

Поняття фінансової системи. Фінансова система як об'єкт управління. Структура фінансової системи за внутрішньою будовою та організаційною структурою. Сфери та ланки фінансових відносин, їх взаємозв'язки.

Державні фінанси як провідна складова централізованих фінансів суспільства. Державні фінанси та їх ланки: державний бюджет і місцеві бюджети, державні цільові фонди; фінанси державного сектора економіки, державний кредит, резервні та страхові фонди органів державної влади.

Фінанси суб'єктів господарювання та їх роль у розвитку національної фінансової системи. Складові фінансів суб'єктів господарювання: фінанси комерційних підприємств і організацій, фінанси некомерційних підприємств та організацій.

Фінансовий ринок як складова фінансової системи держави. Структурні складові фінансового ринку: ринок грошей, ринок кредитних ресурсів, ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг.

Роль міжнародних фінансів у розвитку інших складових фінансової системи держави.

Фінансова політика - складова частина економічної і соціальної політики держави. Зміст і завдання фінансової політики. Стратегія й тактика фінансової політики. Фінансова політика України на сучасному етапі.

Поняття і склад фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.

Поняття про управління фінансами. Об'єкти і суб'єкти управління. Органи управління фінансами та їхні функції.

Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів. Зведений фінансовий баланс держави. Зміст фінансового планування під час трансформаційних зрушень.

Фінансовий контроль. Зміст і призначення фінансового контролю. Види, форми, методи фінансового контролю. Органи, що здійснюють фінансовий контроль.

Фінансове право. Правове регулювання фінансових відносин. Розвиток фінансового законодавства в Україні.

Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій

Необхідність і сутність фінансів підприємств. Фінанси підприємств - основа фінансової системи держави. Функції фінансів підприємств та принципи їх організації. Організаційно правові форми суб'єктів господарювання. Особливості організації фінансових відносин залежно від галузевих особливостей, галузей економіки, сфер бізнесу.

Грошові фонди і фінансові ресурси підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Склад грошових фондів і доходів, порядок їх утворення і використання в умовах ринку.

Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування доходів. Поділ коштів підприємства на власні та залучені. Виручка від реалізації продукції робіт і послуг, її розподіл. Види витрат. Собівартість продукції, робіт, послуг та її складові.

Економічний зміст прибутку, його склад. Особливості формування прибутку суб'єкту: господарювання різних форм власності. Види прибутків. Розподіл і використання прибутку.

Фінанси неприбуткових організацій. Види неприбуткових організацій. Особливості та завдання неприбуткових організацій. Джерела формування та напрями використання коштів: неприбуткових організацій. Благодійництво. Спонсорство. Меценатство.

Тема 10. Фінанси населення

Сутність фінансів населення, їх значення. Зв'язок фінансів населення з іншим] складовими фінансової системи.

Фінансові ресурси населення. Джерела формування доходів населення. Класифікації джерел формування доходів населення. Фактори, що впливають на рівень доходів населення

Порядок використання доходів населення. Фактори, що впливають на розподіл доходу на споживання та заощадження. Функція споживання, функція заощадження.

Мотиви утворення заощаджень населення, їх класифікація. Рівень заощаджень населення. Сучасні тенденції формування заощаджень населення України.

Фінансовий портфель громадянина, його склад: споживчий портфель, накопичувальний та інвестиційний. Фактори, що сприяють перетворенню заощаджень на інвестиції.

Складові інвестиційного портфеля.

Портфель нагромадження та його складові.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Кредит та кредитна система.

Тема 11. Кредит у ринковій економіці

Необхідність та сутність кредиту. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Кредитні відносини. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Ознаки кредиту у ринковій економіці. Принципи кредиту. Межі кредиту.

Теорії кредиту. Основні положення натуралістичної теорії кредиту. Основні положення капіталотворчої теорії кредиту.

Основні функції кредиту: перерозподільна, забезпечення найкращих передумов для ефективного регулювання обороту грошей, контрольно-стимулююча, функція капіталізації вільних грошових доходів.

Форми та види кредиту. Форми кредиту, переваги й недоліки кожної з форм.

Вид кредиту. Критерії класифікації кредиту. Види та сутність кредитів у залежності від суб'єктів кредитних відносин. Види кредитів у залежності від сфери економіки. Види та сутність кредитів залежно від строків кредитування. Класифікація видів кредитів залежно від цільового призначення кредиту, характеру забезпечення та способу повернення кредиту. Види кредитів у залежності від способу встановлення строку користування кредитними коштами та характеру й способу оплати процентів.

Сутність позичкового процента. Функції процента. Величина позичкового процента. Норма процента. Макроекономічні та мікроекономічні чинники впливу на розмір процента. Види процентної ставки. Номінальна та реальна ставки процента. Процентні ставки за способом установа: постійні (фіксовані), змінні (плаваючі). Процентні ставки за способом нарахування: простий процент, складний процент. Ефективна процентна ставка.

Тема 12. Кредитні системи

Поняття кредитної системи. Об'єктивні економічні умови формування кредитно системи. Основні етапи розвитку кредитної системи. Принципи побудови кредитної системи Роль та місце кредитної системи в сучасному економічному просторі. Кредитна система як елемент інфраструктури грошового ринку.

Структура кредитної системи. Загальна характеристика основних структурних елементів кредитної системи.

Банківська система. Функції банківської системи. Основи організації банківської системи (принципи побудови, цілі, механізм функціонування). Емісійні банки. Неемісійні банки

Парабанківська система. Небанківські фінансово-кредитні установи (спеціалізовані кредитно-фінансові інститути), їх відмінності від банків, економічне призначення, види функції, роль.

Стійкість кредитної системи. Поняття та значення стійкості кредитної системи. Механізм забезпечення стійкості кредитної системи.

Специфіка функціонування кредитних систем окремих країн. Кредитна система ЄС Становлення й розвиток кредитної системи України.

Тема 13. Валютні системи та міжнародні розрахунки

Поняття валюти. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти національна, іноземна, колективна.

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Валютні операції. Види валютних операцій. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Валютні ризики і методи валютного страхування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Котирування валют. Валютний курс, його функції. Суть, основи формування та види валютного курсу. Поняття, значення і механізм за безпечення конвертованості валюти Порядок визначення валютних курсів.

Валютне регулювання: суть і необхідність. Механізм регулювання валютного курсу девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Регламент-тація статусу валюти та порядок здійснення операцій з нею (правила купівлі-продажу, ввозу-вивозу, використання валютної виручки, здійснення валютних платежів, нагромадження золотовалютних запасів тощо). Платіжний баланс у механізмі валютного регулювання. Золотовалютні запаси в системі валютного регулювання. Режим валютного курсу в Україні.

Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Основні елементи національної валютної системи. Розвитої валютної системи України.

Сутність, призначення та роль міжнародних фінансів. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси суверенних країн і регіонів.

Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Форми та види зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як складова загальної зовнішньоекономічної політики держави. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Форми та засоби регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Валютна політика держави.

Міжнародний фінансовий ринок: сутність, особливості та класифікація. Вплив міжнародного фінансового ринку на національні фінансові ринки та національну економічну систему держави.

Міжнародний кредит та його форми. Класифікація міжнародних кредитів.

Еволюція світової валютної системи. Характеристика сучасної світової валютної системи та роль МВФ в її функціонуванні. Європейська валютна система. Формування й розвиток Європейського валютного союзу. Проблеми формування валютної системи країн СНД. Баланси міжнародних розрахунків та їх основні види. Розрахунковий баланс. Баланс міжнародної заборгованості. Платіжний баланс, його загальна характеристика та структура. Методи регулювання платіжного балансу. Україна та ЄС:

особливості організації міжнародних фінансових зв'язків та перспективи їх розвитку.

Міжнародні валютно-фінансові і кредитні організації. Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями.

Тема 14. Фондовий ринок та фінансові інструменти

Фондовий ринок: особливості та роль у розвитку ринкової інфраструктури. Фінансові інструменти: сутність, види та економічне призначення. Первинні та похідні цінні папери, деривативи їх характеристика. Первинний і вторинний ринки цінних паперів. Біржовий та позабіржовий обіг фондowych цінностей.

Фінансові інститути ринку. Фінансові посередники. Функції та види фінансових посередників.

Роль Національного банку України на ринку державних цінних паперів. Проблеми та перспективи розвитку фінансового ринку України.

Тема 15. Державний кредит

Суть і значення державного кредиту. Особливості фінансових відносин, що формують державний кредит, його суб'єкти. Об'єктивна необхідність і можливість використання державного кредиту. Роль державного кредиту у мобілізації коштів населення, підприємств та організацій. Вплив державного кредиту на стан грошового обігу в державі. Значення державного кредиту у фінансовому забезпеченні загальнодержавних і регіональних потреб.

Відмінності державного кредиту від банківського. Форми та види державного кредиту.

Позики, їх класифікація за правом емісії, формами виплати доходів, методами розміщення, термінами погашення та іншими ознаками.

Види державних боргових цінних паперів, їх характеристика та законодавче регулювання. Емісія державних боргових цінних паперів: вибір їх видів, обґрунтування термінів обігу, форми виплати доходів тощо.

Капітальний і поточний, внутрішній і зовнішній державний борг. Поняття державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Управління державним боргом. Методи управління державним боргом. Кількісний аспект державного боргу та проблеми його сплати в Україні.

Тема 16. Центральний банк та його роль в економіці

Центральний банк як банк з особливим статусом. Особливості побудови центральних банків. Шляхи створення центральних банків. Типовий баланс центрального банку.

Функції центрального банку. Функція емісійного центру готівкового обороту. Функція валютного центру. Функція банку банків та розрахункового центру. Центральний банк як орган банківського регулювання та нагляду. Функція банку уряду. Функція провідника грошово-кредитної політики.

Сутність та цілі грошово-кредитної (монетарної) політики. Сильні сторони грошово-кредитної політики та її недоліки. Складові розробки та реалізації грошово-кредитної політики.

Структура грошово-кредитної політики. Грошова політика. Валютна політика, політика валютного курсу. Кредитна політика. Політика кредитної експансії, політика кредитної рестрикції.

Методи грошово-кредитної політики, їх сутність та види. Прямі та непрямі методи грошово-кредитної політики, їх переваги та недоліки. Облікова (дисконтна) політика. Ломбардна (заставна) політика. Політика операцій на відкритому ринку. Політика обов'язкових (мінімальних) резервів. Валютні інтервенції, валютний демпінг. Девальвація та ревальвація.

Тема 17. Комерційні банки як основна ланка кредитної системи

Поняття та призначення комерційних банків у сучасному економічному просторі. Походження та розвиток комерційних банків.

Пасивні операції банків. Банківські ресурси та їх структура. Власний капітал банку. Депозити та їх основні види. Депозити до запитання. Строкові депозити. Недепозитні джерела залучення коштів. Міжбанківський кредит.

Активні операції комерційних банків. Основні види активів. Кредитні операції, їх сутність та призначення. Інвестиційні операції та їх види.

Суть розрахунково-касового обслуговування. Розрахункові операції. Касові операції. Банківські послуги: ліцензовані, неліцензовані, чисті, сурогатні, комісійні, гонорарні, спредові, балансові, позабалансові.

Банківська стабільність. Нормативи фінансової стійкості банку.

Тема 18. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи

Суть, функції та основні види спеціалізованих кредитно-фінансових установ.

Об'єктивні передумови становлення й розвитку кредитно-фінансових інститутів. Основні напрями діяльності сучасних спеціалізованих кредитно-фінансових установ.

Страхові компанії: їх функціональна суть та форми організації. Об'єкти страхування та особливості їх страхування. Основні операції страхових компаній. Страхові премії.

Пенсійні фонди. Організаційно-правові форми пенсійних фондів. Особливості функціонування пенсійних фондів. Операції пенсійних фондів.

Інвестиційні компанії. Інвестиційні компанії закритого та відкритого типу. Основні операції інвестиційних компаній.

Позиково-ощадні асоціації. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Добродійні фонди.

Міжбанківські об'єднання, їх роль та значення у функціонуванні кредитних систем. Класифікація міжбанківських об'єднань. Характерні риси міжбанківських об'єднань.

3. ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

Контрольна робота виконується студентами заочної форми навчання у вигляді реферату обсягом до 25 сторінок. Реферат включає титульну сторінку (згідно з вимогами академії), план, текст реферату та перелік використаної літератури. Тематика рефератів приводиться нижче.

Студент виконує роботу на ту тему з переліку, номер якої складається з **двох останніх цифр номеру залікової книжки** студента. Якщо отриманий таким чином номер більше 50 (тобто кількості тем переліку), то необхідно від цього номеру відняти 50, отримане в результаті число буде номером теми, яку має обрати студент.

Наприклад, якщо номер залікової книжки закінчується на 37, студент обирає тему 37; якщо на 92, студент обирає тему 42 ($92-50=42$). Студент, номер залікової книжки якого закінчується на 00, має обрати тему 50.

Вимоги до оформлення: контрольну роботу необхідно виконати на білих аркушах формату А4 (відстань між рядками 1,5 інтервали, гарнітура – Times New Roman Cyr, кегль – 14, поля: угорі та знизу – 2 см., зліва – 3 см., праворуч – 1 см., абзац – 1,5 см.).

Титульний аркуш контрольної роботи повинен мати такий зміст: назва академії; назва факультету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема реферату; прізвище та ім'я студента, курс, номер академічної групи; звання, прізвище й ініціали викладача, який перевірятиме роботу; дата подання роботи викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

За титульним аркушем слідує зміст роботи, в якому треба виділити вступ, 2-3 питання основного змісту, висновок, список використаних джерел. У змісті праворуч позначаються номери сторінок початку кожного питання.

Обсяг реферату визначається вмінням студента стисло й водночас вичерпно розкрити тему: показати значення питання, що розглядається, оцінити, як воно висвітлюється в спеціальній літературі та розв'язується на практиці, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. При вдалому розкритті теми достатньо до 20 сторінок основного тексту.

Обов'язкова вимога – чітке посилання на джерела інформації. Бажано використовувати в рефераті таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Список використаних джерел (не менше п'яти джерел) оформляється згідно з діючими правилами.

Критерії оцінки контрольної роботи:

- логічність плану;
- повнота й глибина розкриття теми;
- наявність ілюстрацій;
- кількість використаних джерел і чіткість посилань на них;

- відображення практичних матеріалів та статистичних даних;
- оформлення;
- обґрунтування власної думки студента з цього питання у вигляді висновку.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

1. Особливості грошової форми вартості.
2. Гроші як особливий товар.
3. Гроші як історична категорія.
4. Грошовий капітал і прояв його через п'ять функцій грошей.
5. Види грошей.
6. Система паперово-кредитних грошей.
7. Емісійна система.
8. Становлення грошової системи України.
9. Грошова реформа та її методи.
10. Особливості інфляційного процесу в Україні.
11. Валютна система, її призначення.
12. Валютна політика та її аспекти.
13. Основні форми поточної валютної політики.
14. Валютна система України.
15. Платіжний баланс України.
16. Зовнішній борг України.
17. Валютна позиція та її види.
18. Валютний арбітраж та його види.
19. Валютний ризик. Індексні обмеження.
20. Соціально-економічна основа кредиту.
21. Функції кредиту.
22. Теорії позичкового проценту.
23. Чинники впливу на позичковий процент.
24. Історичні аспекти розвитку грошей.
25. Внесок М. Фрідмена в кількісну теорію грошей.
26. Кейнсіанське та монетаристське трактування ролі грошей у кредитно-грошовій політиці та економічному розвитку.
27. Взаємозв'язок між грошовими потоками.
28. Роль мультиплікаційного ефекту у створенні нових грошей.
29. Взаємодія заощаджень та інвестицій у ринковій економіці.
30. Теоретичні моделі попиту на гроші.
31. Кейнсіанський та монетаристський методи подолання інфляції.
32. Основні напрямки натуралістичної та капіталотворчої теорій кредиту.
33. Сучасна система забезпечення поворотності кредиту.
34. Основні положення класичної, неокласичної та кейнсіанської теорій позичкового відсотка.

35. Паритет валюти та його форми на різних етапах розвитку валютних систем.
36. Роль попиту та пропозиції у визначенні валютного курсу. Рівноважна ціна валюти.
37. Чинники коливання валютних курсів.
38. Операції із золотом на міжнародних валютних ринках.
39. Способи визначення сальдо платіжного балансу.
40. Можливості фінансів у розв'язанні проблем соціально-економічного розвитку суспільства.
41. Роль фінансової системи у забезпеченні фінансової стабільності країни.
42. Фінансове регулювання підприємницької діяльності.
43. Фактори розширеного відтворення фінансових ресурсів підприємства і методи їх реалізації.
44. Прибуток як фактор розширення обігових коштів і збільшення обсягів виробництва.
45. Формування і використання прибутку у пошуку резервів росту виробництва.
46. Нормативно-правова і фінансова підтримка малого бізнесу в Україні та проблеми його розвитку.
47. Державний борг України: причини виникнення, динаміка зростання та можливості подолання.
48. Фондовий ринок в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.
49. Біржовий та позабіржовий ринки цінних паперів в Україні.
50. Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

На самостійне опрацювання виносяться наступні питання у розрізі окремих тем:

Тема 1. Сутність і функції грошей

1. Гроші як історична категорія.
2. Особливості грошової форми вартості.
3. Грошовий капітал і прояв його через п'ять функцій грошей.

Література: 1–3, 4, 5.

Тема 2. Грошовий оборот і грошова маса

1. Взаємозв'язок між грошовими потоками.
2. Особливості мультиплікаційного процесу в сучасній економіці.

Література: 1–3, 4, 5, 34.

Тема 3. Грошовий ринок

1. Взаємодія заощаджень та інвестицій у ринковій економіці.
2. Теоретичні моделі попиту на гроші.

Література: 1–3, 4, 7.

Тема 4. Грошові системи

1. Емісійна система.
2. Становлення грошової системи України.
3. Методи здійснення грошової реформи.

Література: 1–3, 4, 8, 17.

Тема 5. Інфляція в сучасній економіці

1. Особливості інфляційного процесу в Україні.
2. Кейнсіанський та монетаристський методи подолання інфляції.

Література: 1–3, 4, 8, 28, 30, 34.

Тема 6. Теорії грошей

1. Неокейнсіанські теорії грошей.
2. Неомонетаристські теорії грошей.

Література: 1–3, 4, 8, 9, 18.

Тема 7. Сутність та функції фінансів.

1. Обґрунтуйте підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкової економіки.
2. Порівняйте форми фінансового забезпечення: державне фінансування, кредитування, самофінансування.

Література: 6, 9, 10, 32, 33.

Тема 8. Фінансова система та фінансовий механізм

1. Становлення фінансової системи України за роки незалежності.

2. Правове забезпечення функціонування фінансової системи держави.
3. Порівняльна характеристика органів управління державними фінансами в Україні.

Література: 6, 9, 10, 32, 33.

Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій

1. Формування та розподіл прибутку підприємства.
2. Процедура отримання підприємством кредиту в комерційному банку.
3. Управління державними корпоративними правами.

Література: 6, 9, 10, 32, 33.

Тема 10. Фінанси населення

1. Аналіз структури фінансів домогосподарств України у поточному році.

Література: 6, 9, 10, 32, 33.

Тема 11. Кредит у ринковій економіці.

1. Соціально-економічна основа кредиту.
2. Основні напрямки натуралістичної та капіталотворчої теорій кредиту.
3. Сучасна система забезпечення поворотності кредиту.
4. Реалізація різних форм та видів кредиту в економіці України.

Література: 1–3, 4, 5, 8, 18, 34.

Тема 12. Кредитні системи

1. Роль парабанків у розвитку вітчизняної економіки.

Література: 1–3, 4, 5, 8, 14, 15, 23, 34.

Тема 13. Валютні системи та міжнародні розрахунки.

1. Депозитно-кредитні валютні операції.
2. Валютна система України.
3. Роль попиту та пропозицій у визначенні валютного курсу. Рівноважна ціна валюти.
4. Взаємодія України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку.
5. Взаємодія України з Міжнародним валютним фондом.
6. Роль Банку міжнародних розрахунків у забезпеченні фінансової стабільності світової економіки.
7. Взаємодія України з Європейським банком реконструкції та розвитку.

Література: 1–3, 4, 8, 28, 29, 33, 34.

Тема 14. Фондовий ринок та фінансові інструменти.

1. Охарактеризуйте фондовий ринок України.

Література: 1–3, 10, 21.

Тема 15. Державний кредит.

1. Ефективність державних кредитних операцій.
2. Облігаційні та безоблігаційні державні позики.

3. Динаміка бюджетних видатків на обслуговування та погашення державного боргу у 2000-2013 рр.

Література: 1–3, 10, 6, 7.

Тема 16. Центральний банк та його роль в економіці.

1. Національний банк України як інституційний центр вітчизняної грошово-кредитної системи.
2. Основні форми поточної валютної політики.
3. Використання прямих методів монетарної політики Національним банком України.
4. Використання непрямих методів монетарної політики Національним банком України.

Література: 1–3, 4, 5, 8, 14, 15, 22-30, 34, 40, 41.

Тема 17. Комерційні банки як основна ланка кредитної системи.

1. Діяльність комерційних банків в Україні.

Література: 1–3, 4, 5, 8, 14, 23, 24, 26.

Тема 18. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи.

1. Діяльність спеціалізованих кредитно-фінансових установ в Україні.

Література: 1–3, 4, 5, 8, 19-21.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

До теми 1

Рівень 1

1. Походження та еволюція грошей.
2. Сутність грошей, особливості грошей як товару.
3. Функції грошей та їх еволюція.

Рівень 2

1. Чим монета відрізняється від зливка з такого ж металу?
2. В чому різниця між відкритим та закритим карбуванням монет?
3. Як ви розумієте закон Коперніка-Грешема?
4. У чому різниця між банкнотами та казначейськими зобов'язаннями?
5. Які причини зумовили перехід від повноцінних до неповноцінних грошей?
6. Що спільного й відмінного у паперових та депозитних грошей?
7. Надайте порівняльну характеристику електронних та депозитних грошей.
8. Порівняйте функції грошей “засіб обігу” та “засіб платежу”.
9. Яка функція грошей розвинулася раніше – засіб платежу чи засіб нагромадження? Обґрунтуйте свою відповідь.

До теми 2

Рівень 1

1. Поняття грошового обороту, його економічна основа, основні суб'єкти та ринки, які він обслуговує.
2. Грошові потоки. Характеристика основних потоків та їх взаємозв'язок.
3. Механізм балансування грошових потоків.
4. Структура грошового обороту.
5. Поняття та складові маси грошей, що обслуговує грошовий оборот. Грошові агрегати та грошова база.
6. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають.
7. Вплив швидкості обігу на масу та стабільність грошей.
8. Суть та вимоги закону кількості грошей.

Рівень 2

1. Яка різниця між грошовим оборотом і грошовим обігом?
2. Що таке потоки втрат і потоки ін'єкцій? Чи збігаються обсяги цих двох груп потоків? Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Назвіть вхідні й вихідні грошові потоки у групі суб'єктів "фірми" і поясніть, як вони балансуються.
4. Чому існують два підходи до вимірювання маси грошей – через грошові агрегати та через грошову базу?
5. Чому грошову базу називають грошами підвищеної сили?
6. Надайте порівняльну характеристику агрегату М1 та грошовій базі.
7. Як впливає на економіку зміна кількості грошей в обороті?
8. Як на швидкість обігу грошей впливають зміна попиту на гроші та розвиток структури споживання?

До теми 3

Рівень 1

1. Сутність та структура грошового ринку.
2. Попит на гроші. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші.
3. Пропозиція грошей. Механізм формування пропозиції грошей.
4. Рівновага на грошовому ринку.

Рівень 2

1. Чому грошовий ринок називають умовним ринком?
2. Чим відрізняються операції купівлі-продажу на грошовому та на товарному ринках?
3. Що є спільного між грошовим і товарним ринками?
4. Чим відрізняється грошовий ринок від ринку грошей?
5. Чому процент називають ірраціональною ціною грошей?
6. Що таке пастка ліквідності?
7. Який вигляд має крива попиту на гроші? Чому саме такий?
8. Чому зміна пропозиції грошей є екзогенним явищем?

9. Чому попит на гроші є первинним чинником у взаємодії попиту та пропозиції грошей?
10. Чому обсяг багатства економічних суб'єктів сприяє збільшенню як попиту на гроші, так і грошової пропозиції?

До теми 4

Рівень 1

1. Сутність грошової системи.
2. Характеристика основних елементів грошової системи.
3. Еволюція грошових систем.
4. Типи грошових систем та їх загальна характеристика.
5. Грошові реформи, їх причини та типи. Грошова реформа в Україні.

Рівень 2

1. Чи є регулювання грошової системи за допомогою загальнодержавних законів необхідною? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Порівняйте поняття “грошова система” та “грошовий ринок”?
3. Порівняйте поняття “масштаб цін” і “міра вартості”.
4. Що означає поняття “законний платіжний засіб”?
5. Чому емісія казначейських білетів не є характерною для економіки, що функціонує в нормальному режимі?
6. Чи завжди ринкова грошова система є відкритою?
7. Неринкова грошова система та закрита грошова система: що в них спільного та в чому відмінності?
8. Чому грошові реформи у формі девальвації здійснюються частіше, ніж реформи у формі ревальвації?
9. Чому нуліфікація здійснюється дуже рідко?
10. Чи була необхідна Україні грошова реформа?

До теми 5

Рівень 1

1. Сутність інфляції.
2. Види інфляції.
3. Економічні наслідки інфляції.
4. Методи вимірювання інфляції.
5. Інфляційні процеси в Україні.

Рівень 2

1. У чому полягають причини інфляції?
2. Чи завжди вплив інфляції на економіку є негативним?
3. Чи можлива ситуація, за якою інфляція не супроводжується зростанням цін? Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Охарактеризуйте інфляційні процеси в Україні 1991–1993 рр.
5. Що таке стагфляція? Чому вона виникла в Україні в 1990-ті роки?

6. Які шляхи подолання інфляції в Україні ви можете запропонувати?

До теми 6

Рівень 1

1. Підходи до вивчення теоретичних проблем грошей: абстрактна та прикладна теорії грошей та їх еволюція
2. Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати.
3. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей.
4. Кейнсіанський напрям кількісної теорії грошей. “Передаточний механізм” у трактуванні Кейнса.
5. Сучасний монетаризм як напрям кількісної теорії грошей. Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки.
6. Кейнсіансько-монетаристський синтез.

Рівень 2

1. У чому переваги та недоліки кейнсіанського напрямку кількісної теорії.
2. У чому погляди представників сучасного монетаризму на роль грошей в економіці відрізняються від поглядів кейнсіанців?
3. Чим зумовлений розвиток кейнсіансько-монетаристського синтезу?

До теми 7

Рівень 1

1. Сутність фінансів як економічної та історичної категорії.
2. Характеристика суб'єктів фінансових відносин.
3. Специфічні ознаки фінансів.
4. Функції фінансів.
5. Фінанси в економічній системі держави.

Рівень 2

1. Обґрунтуйте підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкової економіки.
2. Порівняйте форми фінансового забезпечення: державне фінансування, кредитування, самофінансування.

До теми 8

Рівень 1

1. Теоретичні основи побудови фінансової системи.
2. Структура фінансової системи України, характеристика її основних ланок.
3. Органи управління фінансовою системою України.
4. Фінансовий механізм, його основні складові.

Рівень 2

1. Становлення фінансової системи України за роки незалежності.

2. Правове забезпечення функціонування фінансової системи держави.
3. Порівняльна характеристика органів управління державними фінансами в Україні.

До теми 9

Рівень 1

1. Сутність і основні принципи організації фінансів суб'єктів господарювання.
2. Фінансові ресурси підприємства, їх формування і використання.
3. Класифікація доходів і витрат підприємства. Формування та розподіл прибутку.
4. Фінансове забезпечення функціонування та відтворення основних фондів.
5. Фінансові аспекти формування і використання обігових коштів.
6. Фінансова діяльність підприємства. Зміст і організація фінансової роботи.

Рівень 2

1. Формування та розподіл прибутку підприємства.
2. Процедура отримання підприємством кредиту в комерційному банку.
3. Управління державними корпоративними правами.

До теми 10

Рівень 1

1. Сутність фінансів населення.
2. Структура фінансових ресурсів населення.
3. Порядок використання доходів населення.
4. Заощадження населення
5. Фінансовий портфель громадянина, його склад.
6. Інвестиційний портфель та портфель нагромадження.

Рівень 2

1. Аналіз структури фінансів домогосподарств України у поточному році.

До теми 11

Рівень 1

1. Сутність кредиту та кредитні відносини.
2. Функції кредиту.
3. Форми та види кредиту.
4. Сутність та функції процента.

Рівень 2

1. Як функції кредиту виконуються у сучасній економіці?
2. Чим відрізняються забезпечений та гарантований кредит?

До теми 12

Рівень 1

1. Поняття кредитної системи.
2. Структура кредитної системи.
3. Банківська система: сутність та принципи побудови
4. Функції банківської системи.
5. Небанківські фінансово-кредитні установи.

Рівень 2

1. Охарактеризуйте роль банківської системи у сучасній економіці.
2. Чи спрацьовує грошово-кредитна мультиплікація в системі небанківських фінансово-кредитних установ? Обґрунтуйте свою відповідь.

До теми 13

Рівень 1

1. Сутність, функції та суб'єкти валютного ринку.
2. Класифікація валютних ринків.
3. Операції на валютному ринку.
4. Сутність, призначення та роль міжнародних фінансів.
5. Еволюція світової валютної системи.
6. Міжнародні валютно-фінансові і кредитні організації та співпраця України з ними.

Рівень 2

1. У якому секторі валютного ринку і чому саме в ньому складаються умови для формування валютного курсу?
2. У чому, на вашу думку, полягають недоліки Ямайської світової валютної системи?
3. Порівняйте діяльність МБРР та МВФ.
4. Що таке “принцип обумовленості”?
5. Надайте оцінку діяльності МВФ в Україні.
6. У чому полягають особливості діяльності Банку міжнародних розрахунків?

До теми 14

Рівень 1

1. Сутність та особливості фондового ринку.
2. Фінансові інститути фондового ринку.
3. Інструменти ринку цінних паперів.
4. Економічна суть та форми державного кредиту.
5. Державний борг України, його формування та обслуговування.
6. Управління державним боргом.

Рівень 2

1. Особливості фондового ринку України.
2. Фінансові інститути фондового ринку України

До теми 15

Рівень 1

1. Економічна суть та форми державного кредиту.
2. Державний борг України, його формування та обслуговування.
3. Управління державним боргом.

Рівень 2

1. Ефективність державних кредитних операцій.
2. Облігаційні та безоблігаційні державні позики.
3. Динаміка бюджетних видатків на обслуговування та погашення державного боргу у 2000-2018 рр.

До теми 16

Рівень 1

1. Сутність та призначення центрального банку.
2. Функції центрального банку. Центральний банк як емісійний центр готівкового обороту та валютний центр.
3. Центральний банк як банк банків і розрахунковий центр.
4. Центральний банк як орган банківського регулювання та нагляду.
5. Центральний банк як банк уряду.
6. Центральний банк як провідник грошово-кредитної (монетарної) політики. Сутність грошово-кредитної політики.
7. Структура грошово-кредитної політики.
8. Сутність та класифікація методів грошово-кредитної політики.
9. Зміст та напрями використання методів грошово-кредитної політики.

Рівень 2

1. Яким шляхом – еволюційним чи директивним – був створений Національний банк України? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. За яких умов валютна політика стає домінуючою складовою грошово-кредитної політики?
3. Як за допомогою операцій на відкритому ринку можна збільшити ресурси комерційних банків?
4. Як за допомогою валютних інтервенцій центральний банк може забезпечити зростання курсу національної валюти?
5. Для чого потрібна диверсифікація валютних резервів?
6. Чому зниження курсу національної валюти є вигідним для експортерів?
7. За яких умов може бути доцільною ревальвація?

До теми 17

Рівень 1

1. Поняття та призначення комерційних банків.
2. Походження та розвиток комерційних банків.
3. Пасивні операції банків.
4. Активні операції банків.
5. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів.
6. Банківські послуги.
7. Банківська стабільність.

Рівень 2

1. Які банки виникли раніше – комерційні або центральні?
2. Особливості функціонування комерційних банків в Україні за сучасних умов.
3. Чи є тотожними поняття “банківські операції” та “банківські послуги”? Обґрунтуйте свою відповідь.

До теми 18

Рівень 1

1. Суть, функції та основні види спеціалізованих кредитно-фінансових установ.
2. Об’єктивні передумови становлення й розвитку кредитно-фінансових інститутів.
3. Основні напрями діяльності сучасних спеціалізованих кредитно-фінансових установ.

Рівень 2

1. Що спільного і чим відрізняються банки і парабанки?
2. Особливості становлення й розвитку спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів в Україні.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Завдання до теми 2

Задача 1

За умов, що:

- 1) готівка на руках фізичних осіб – 50 млрд. гр. од.;
- 2) кошти на рахунках до запитання в комерційних банках – 14 млрд. гр. од.;

- 3) кошти на платіжних картках – 170 млрд. гр. од.;
- 4) готівка в касах підприємств – 12 млрд. гр. од.;
- 5) кошти на розрахункових рахунках підприємств – 200 млрд. гр. од.;
- 6) банкноти та монети в касах банків – 70 млрд. гр. од.;
- 7) резерви комерційних банків в НБУ – 100 млрд. гр. од.;
- 8) строкові вклади в комерційних банках – 500 млрд. гр. од.;
- 9) вклади за довірчими операціями – 10 млрд. гр. од.

Визначити:

- а) у скільки разів агрегат М3 більше за агрегат М0;
- б) у скільки разів агрегат М2 більше за агрегат М1;
- в) у скільки разів грошова база більша за агрегат М0.

Задача 2

Визначте значення грошово-кредитного мультиплікатора за агрегатом М1, якщо

- 1) готівка на руках фізичних осіб складає 30 млрд. гр. од.;
- 2) кошти на платіжних картках – 70 млрд. гр. од.;
- 3) готівка в касах підприємств – 5 млрд. гр. од.;
- 4) кошти на розрахункових рахунках підприємств – 150 млрд. гр. од.;
- 5) готівка в касах банків – 20 млрд. гр. од.;
- б) резерви комерційних банків в НБУ – 50 млрд. гр. од.

Задача 3

Визначте значення грошово-кредитного мультиплікатора за агрегатом М1, якщо

- 1) готівка в касах юридичних осіб – 11 млрд. гр. од.;
- 2) кошти на рахунках до запитання – 50 млрд. гр. од.;
- 3) готівка на руках у населення – 45 млрд. гр. од.;
- 4) резерви комерційних банків в НБУ – 85 млрд. гр. од.;
- 5) кошти на розрахункових рахунках підприємств – 150 млрд. гр. од.;
- б) банкноти і монети в касах банків – 15 млрд. гр. од.

Задача 4

Визначте значення грошово-кредитного мультиплікатора за агрегатом М2, якщо

- 1) готівка поза банками – 70 млрд. гр. од.;
- 2) кошти на рахунках до запитання – 65 млрд. гр. од.;
- 3) кошти на строкових рахунках в комерційних банках – 150 млрд. гр. од.;
- 4) кошти на розрахункових рахунках підприємств – 120 млрд. гр. од.;
- 5) банкноти і монети в касах банків – 25 млрд. гр. од.;
- б) резерви комерційних банків в НБУ – 75 млрд. гр. од.

Задача 5

Протягом року грошова пропозиція в країні зросла в з 50 млрд. гр. од. до 150 млрд. гр. од.; обсяг виробництва зріс у 2 рази; рівень цін зріс на 80 %. Як зміниться швидкість обігу грошей?

Задача 6

Протягом року внаслідок інфляції ціни зросли на 25 %, грошова маса зросла в 2 рази, а швидкість обігу грошей зросла з 15 до 20 обертань на рік. Як за таких умов зміниться сукупний обсяг реалізації?

Задача 7

Як зміниться рівень цін в економіці, якщо грошова маса зросте в на 50 %, швидкість обігу грошей зменшиться у 1,5 рази, а сукупний обсяг реалізації зросте з 50 млн. одиниць до 125 млн. одиниць?

Задача 8

Сума цін товарів, проданих протягом року, складає 150 млн. гр. од.; сума цін товарів, проданих у кредит – 40 млн. гр. од.; сума платежів, за якими настав термін оплати – 20 млн. гр. од.; середнє число оборотів грошової одиниці – 10. При цьому кількість грошей, необхідна для обігу, складає 12 млн. гр. од. Чому дорівнює сума платежів, погашених взаємним зарахуванням боргів?

Задача 9

Кількість грошей, необхідна для обігу, складає 10 млн. гр. од.; сума цін товарів, проданих протягом року, складає 200 млн. гр. од.; сума цін товарів, проданих у кредит – 50 млн. гр. од.; сума платежів, погашених взаємним зарахуванням боргів – 15 млн. гр. од.; середнє число оборотів грошової одиниці – 16. Чому дорівнює сума платежів, за якими настав термін оплати?

Задача 10

Кількість грошей, необхідна для обігу, складає 25 млн. гр. од.; сума цін товарів, проданих у кредит – 100 млн. гр. од.; сума платежів, за якими настав термін оплати – 60 млн. гр. од.; сума платежів, погашених взаємним зарахуванням боргів – 10 млн. гр. од.; середнє число оборотів грошової одиниці – 8. Чому дорівнює сума цін товарів, проданих протягом року?

Завдання до теми 3

Як зміниться рівноважна ставка процента у наступних випадках:

- 1) зменшилася норма обов'язкового резервування;

- 2) зменшилася швидкість обігу грошей;
  - 3) зріс ВВП;
  - 4) зросла облікова ставка;
  - 5) в країні стрімко розгортаються інфляційні процеси;
  - 6) у порівнянні з попереднім роком зменшилася кількість виробленої продукції;
  - 7) зросла ставка за депозитами до запитання;
  - 8) впала довіра до банків;
  - 9) впала типова ринкова процентна ставка;
  - 10) знизилися ціни на товари;
  - 11) зріс рівень тінізації економіки;
  - 12) зростає товарний дефіцит.
- Обґрунтуйте свої відповіді за допомогою графіків.

Завдання до теми 5

Задача 1

Визначити відсотковий рівень та індекси інфляції за умови, що вартість споживчого кошика станом на 1 січня попереднього року становила 1000 грн., станом на 1 квітня – 1032 грн., станом на 1 липня – 1080 грн., станом на 1 січня поточного року – 1140 грн.

Задача 2

Визначити відсотковий рівень та індекси інфляції за умови, що вартість споживчого кошика станом на 1 січня попереднього року становила 1500 грн., станом на 1 квітня – 1545 грн., станом на 1 липня – 1592 грн., станом на 1 січня поточного року – 1605 грн.

Задача 3

Визначити темпи інфляції, якщо обсяг грошової маси порівняно з минулим роком зріс на 65%, швидкість обігу грошей зросла на 25%, а приріст товарної маси становив 50%.

Задача 4

Визначити темпи інфляції, якщо обсяг грошової маси порівняно з минулим роком подвоївся, швидкість обігу грошей зросла на 60%, а приріст товарної маси становив 30%.

Задача 5

Визначити, як змінилися реальні доходи громадян, якщо обсяг грошової маси порівняно з минулим роком збільшився у 3 рази, швидкість обігу грошей подвоїлася, приріст товарної маси становив 25%, а номінальна заробітна платня зросла удвічі.

Завдання до теми 11

Задача 1

Клієнти А, В і С розмістили на банківських депозитах по 10 тис. грн. терміном на 3 роки:

А – під 12% річних з щоквартальною капіталізацією;

В – під 14% річних з капіталізацією кожні півроку;

А – під 15% річних з щорічною капіталізацією.

Розрахуйте для кожного суму нарахованих відсотків за весь період.

Задача 2

Клієнти А, В і С розмістили на банківських депозитах по 20 тис. грн. терміном на 1 рік:

А – під 6% річних з щомісячною капіталізацією;

В – під 14% річних з щоквартальною капіталізацією ;

А – під 15% річних без капіталізації.

Розрахуйте для кожного суму повернених коштів.

Задача 3

Клієнти А, В і С розмістили на банківських депозитах по 30 тис. грн. терміном на 2 роки:

А – під 16% річних з щомісячною капіталізацією;

В – під 14% річних з щоквартальною капіталізацією;

А – під 15% річних з щорічною капіталізацією.

Розрахуйте для кожного ефективну процентну ставку та суму повернених коштів.

Завдання до теми 16

Завдання 1

У країні спостерігається стагнація виробництва та високий рівень безробіття. Які заходи грошово-кредитної політики доцільні? Обґрунтуйте.

Завдання 2

У країні спостерігаються ознаки “перегріву” економіки. Які заходи грошово-кредитної політики доцільні? Обґрунтуйте.

Завдання 3

Основною метою центрального банку є боротьба з інфляцією. Які заходи валютної політики є доцільними? Обґрунтуйте.

Завдання 4

Основною метою центрального банку є стимулювання експорту. Які заходи валютної політики є доцільними? Обґрунтуйте.

Завдання 5

У країні спостерігається зростання недовіри до банківської системи. Які при цьому можливі негативні наслідки? Як їх мінімізувати за допомогою методів грошово-кредитної політики? Обґрунтуйте.

Завдання 6

У країні спостерігається зростання рівня тінізації економіки. Які при цьому можливі негативні наслідки? Як їх мінімізувати за допомогою методів грошово-кредитної політики? Обґрунтуйте.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України М. І. Савлука ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - 6-те вид., переробл. і допов. - К.: КНЕУ, 2011. - 590 с.
2. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Крупка та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки] ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. - 419 с.
3. Гроші та кредит: підручник / [С. К. Реверчук та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. С. К. Реверчука. - К.: Знання, 2011. - 382 с.
4. Замкова Н. Л. Державні фінанси : [навч. посіб.] / Н. Л. Замкова, І. В. Гнидюк, Ю. А. Романовська ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Вінниц. торг.-екон. ін-т. - Вінниця : Вид.-ред. від. ВТЕІ КНТЕУ, 2015. - 463 с.
5. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика/Д.І. Коваленко, В.В. Венгер. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 578 с.
6. Каламан О. Б. Гроші. Фінанси. Кредит: навч. посіб / О. Б. Каламан, Д. Ф. Харківський. - О.: Фенікс, 2013. - 281 с.
7. Вовчак О. Д. Гроші та кредит: підручник для вищих навч. закл. / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко, З. Р. Костак. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 424 с.
8. Колотуха С.М. Гроші та кредит: навч. посіб. / С. М. Колотуха, С. А. Власюк. - К.: Знання, 2012. - 495 с.
9. Матросова В. А. Финансы: учеб. пособие для студентов экон. специальностей / В. А. Матросова, А. Д. Матросов, Ф. А. Доуртмес ; Нац. техн. ун-т "Харьк. политехн. ин-т". - Харьков : НТУ "ХПИ", 2016. - 491 с.
10. Фінанси: [навч. посібник] / д.е.н., професор І.І. Пилипенко, д.е.н., професор Т.Г. Бондарук, к.е.н., доцент Л.Є. Момотюк, ст. викладач І. С. Ігнатова. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агенство», (рекомендовано Міністерством освіти і науки України) 2013. – 467 с.

Допоміжна література

11. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> .
12. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
14. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III.
15. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 № 679-XIV.
16. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III.

17. Указ Президента України “Про грошову реформу в Україні” від 25.08.1996 № 762/96.
18. Положення Національного банку України “Про кредитування”, затверджене постановою Правління НБУ від 28.09.1995 № 246.
19. Закон України «Про пенсійне забезпечення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>
20. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
21. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу / <http://zakon2.rada.gov.ua>
22. Положення Національного банку України “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”, затверджене постановою Правління НБУ від 29.09.97 № 32а3.
23. Інструкція Національного банку України “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368.
24. Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період" 05.05.2018 № 51
25. Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі" від 22.07.2014 № 435.
26. Постанова Правління Національного банку України "Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру" від 06.08.2014 № 464.
27. Постанова Правління Національного банку України "Про врегулювання ситуації на валютному ринку України" від 20.08.2014 № 515.
28. Постанова Правління Національного банку України "Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України" від 29.08.2014 № 540.
29. Рішення Правління Національного банку України "Про затвердження Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України на 2016 – 2020 роки" 06.09.2016 № 261-рш.
30. Рішення Правління Національного банку України "Про розгляд питання щодо нових тенденцій у реалізації таргетування інфляції та його особливостей у країнах із середніми та низькими доходами" 30.01.2018 № 3-рд.
31. Євдокімова М. О. Місцеві фінанси: навч. посібник / М. О. Євдокімова; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. – Х., 2014. – 343 с.
32. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика.: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 578 с.

33. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): підруч. для студентів ВНЗ / В. О. Онищенко [та ін.] ; [за ред. В. О. Онищенка] ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кодратюка. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 599 с.

8. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Матеріали Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Матеріали Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
4. Матеріали Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.
5. Матеріали Банку міжнародних розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org>.
6. Матеріали Європейського банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.org>.
7. Матеріали Європейського центрального банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>.
8. Матеріали Федеральної резервної системи США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.federalreserve.gov/>.
9. Матеріали Незалежної асоціації банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.ua/>.
10. Матеріали фінансового порталу Finance.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.ua/>.
11. Фінансовий портал Fin.Org.UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fin.org.ua/>.
12. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/>.
13. Україна фінансова: Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufin.com.ua/>.
14. Maanimo - финансово-информационный портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://maanimo.com/>.
15. Финансовый портал – Территория финансов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finances.kiev.ua/tag/dengi/>.
16. Журнал ДЕНЬГИ.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dengi.ua/>.